

دستورالعمل اجرایی وضعیت اضطراری آلودگی هوا

دستورالعمل اجرایی وضعیت اضطراری آلودگی هوا

به علت کیفیت خاص جوی و پایداری و وارونگی دما

موضوع ماده ۷ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۷۴/۲/۳

(مصوب دی ماه ۱۳۷۷ شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور)

مقدمه:

با افزایش جمعیت و توسعه شهرهای بزرگ، منابع آلوده‌کننده هوا از جمله خودروها، مراکز صنعتی و کارخانه‌ها و منابع گرمایش خانگی به طور روز افزون رشد نموده و سبب آلودگی هوای این شهرها می‌گردد. بدون شک نبود قاعده و روش مشخص برای نظارت و کنترل بر منابع آلاینده هوا و نحوه استفاده از آنها، منجر به بروز فجایع زیست محیطی خواهد شد. به همین دلیل قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا در تاریخ ۷۴/۲/۳ به تصویب مجلس محترم شورای اسلامی رسید. ماده ۷ این قانون به شرح زیر می‌باشد:

(در مواقع اضطراری که به علت کیفیت خاص جوی، آلودگی هوای شهرها به حدی برسد که به تشخیص وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی سلامت انسان و محیط زیست را شدیداً به مخاطره بیاندازد، سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارت کشور (شهرداریها و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران) ممنوعیت‌ها یا محدودیت‌های موقت زمانی، مکانی و نوعی را برای منابع آلوده‌کننده برقرار نموده و بلافاصله مراتب را از طریق رسانه‌های همگانی به اطلاع عموم خواهد رسانید. با بر طرف شدن وضعیت اضطرار و کاهش آلودگی هوا، سازمان نسبت به رفع ممنوعیت و محدودیت برقرار شده اقدام و مراتب را به نحو مقتضی به اطلاع عموم خواهد رسانید.)

در روزهای زیادی از سال به خصوص فصول سرما، در بسیاری از شهرهای بزرگ کشور به دلیل وقوع پدیده وارونگی دما، پتانسیل آلودگی هوا به شدت بالا رفته و شرایطی که مشمول ماده ۷ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا می‌باشد، ایجاد می‌گردد.

بر این اساس و با عنایت به آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده ۶ همین قانون، در بیستمین جلسه شورای عالی هماهنگی ترافیک شهرهای کشور (که در تاریخ ۷۷/۹/۲۴ به

درخواست سازمان حفاظت محیط زیست و به دنبال اعلام وضعیت اضطرار توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکیل گردید)، دبیرخانه شورایعالی موظف گردید با همکاری نهادها و ارگانهای عضو، نسبت به مطالعه و تهیه دستورالعمل اجرایی شرایط بحران آلودگی هوا اقدام نماید.

در همین راستا ضمن نظر خواهی از کلیه دست اندرکاران و تشکیل جلسات متعدد کارشناسی و با جمع آوری اطلاعات و بررسی نمونه های تجربه شده مشابه در کشورهای دیگر، نحوه ارتباط و وظایف نهادها و ارگانهای مربوط در شرایط پایداری وارونگی دما و آلودگی بیش از حد استاندارد، تعیین و اقدامات مقتضی در سه سطح مختلف عملکردی با گزینه های متناسب با آن شرایط، بررسی و تصمیماتی اتخاذ گردید. لازم به یادآوری است که در این جلسات بر تقویت ناوگان حمل و نقل همگانی و کاهش تقاضای سفر به عنوان راه حل های اساسی معضلات ترافیکی، و همچنین انجام معاینه فنی و معاینه خروجی آگروز خودروها، و به علاوه تلاش برای گاز سوز نمودن خودروهای دولتی، شرکتها و سازمانهای اتوبوس رانی و تاکسی رانی، و خودروهای شخصی با پرداخت تسهیلات لازم از طریق سیستم بانکی و حذف خودروهای مستهلک (با بیش از ۲۵-۲۰ سال عمر) از مجموعه حمل و نقل شهری کشور، که بالطبع منجر به کاهش چشمگیر آلودگی هوا و تردد سریعتر و ایمنتر خواهد شد، تأکید شد. البته این روشها در میان و بلند مدت ثمربخش بوده و برای شرایط بحران باید راههایی که آثار سریعتری را به دنبال داشته باشد، نیز مشخص شود.

باید به این نکته توجه داشت که استفاده از خودروی شخصی نه یک حق، بلکه امتیازی است که از سوی جامعه به افراد واگذار شده است، و در صورتی که استفاده از این خودروها، منافع جمعی را به خطر بیاندازد، می باید این امتیاز را سلب نمود و یا محدودیت هایی برای آن ایجاد کرد. براساس این نگرش، در روشهای کوتاه مدت مقابله با بحران آلودگی هوا، محدودیتهای مختلفی برای استفاده از خودروهای شخصی اعمال می گردد.

نحوه ارتباط و وظایف نهادها و ارگانهای مربوط، در شرایط پایداری وارونگی دما و آلودگی بیش از حد استاندارد هوا

۱- سازمان هواشناسی بروز پدیده وارونگی دما را برای حداقل ۴۸ ساعت آینده پیش بینی می‌کند. در صورت احتمال وقوع پایداری وارونگی دما، بلافاصله به:

- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: اداره کل بهداشت محیط و حرفه‌ای (در تهران) و معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی، خدمات بهداشتی درمانی استان، واحد بهداشت محیط (در استانها)

- وزارت کشور: استانداریها

- سازمان حفاظت محیط زیست: ادارات کل محیط زیست استان

اطلاع داده می‌شود.

تبصره- در تهران علاوه بر اداره کل بهداشت محیط و حرفه‌ای، اداره کل محیط زیست تهران و استانداری، مراتب به اطلاع وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت کشور نیز خواهد رسید.

۲- وزارتخانه‌ها و سازمان یاد شده و واحدهای تابعه آنها، پس از اطلاع از احتمال وقوع پایداری وارونگی دما، با استفاده از ایستگاههای سنجش آلودگی هوا که در اختیار دارند، میزان مواد آلاینده هوا را اندازه‌گیری نموده و نتایج سنجش خود را هر شش ساعت یکبار که از ساعت ۹:۳۰ صبح آغاز می‌گردد برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (کمیته بهداشت هوا) و سازمان هواشناسی کشور (و یا ادارات مربوط در استانها) ارسال می‌کنند.

تبصره ۱: شهرداری‌هایی که مجهز به دستگاه سنجش آلودگی هوای باشند نیز با دریافت گزارش از سازمان هواشناسی (و یا ادارات مربوط در استانها)، نتایج سنجش را به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (کمیته بهداشت هوا) و سازمان هواشناسی کشور (و یا ادارات مربوط در استانها) اعلام می‌کنند.

تبصره ۲: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (اداره کل بهداشت محیط و حرفه‌ای در تهران معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی، خدمات بهداشتی درمانی استان، واحد بهداشت محیط در استانها) بلافاصله پس از دریافت پیش بینی سازمان

هواشناسی مبنی بر احتمال وقوع پایداری و آلودگی دما، کمیته بهداشت هوا را مطلع می‌سازد. این کمیته تا دریافت اطلاعات مربوط به میزان آلاینده‌های هوا، مقدمات اقدامات بعدی خود را فراهم می‌کند.^{*}

۳- کمیته بهداشت هوا بلافاصله پس از دریافت اطلاعات مربوط به میزان آلاینده‌های هوا، که به طور منظم و هر شش ساعت یکبار دریافت می‌کند، میزان شاخص استاندارد آلودگی هوا[†] (PSI) را تعیین کرده و به ترتیب زیر اعلام وضعیت می‌کند و مراتب را به اطلاع سازمان حفاظت محیط زیست (ادارات کل محیط زیست استان)، وزارت کشور (استانداربها) و سازمان هواشناسی کشور (و یا ادارات مربوط در استانها) می‌رساند.

الف- $100 < PSI < 250$ اعلام وضعیت هشدار

ب- $250 \leq PSI < 350$ اعلام وضعیت اضطرار

پ- $PSI \geq 350$ اعلام وضعیت بحران

تبصره: در صورتی که کمیته بهداشت هوا اطلاعات متفاوتی از میزان آلاینده‌های هوا دریافت کند، اطلاعات ارسالی از سوی ادارات کل حفاظت محیط زیست استانها را ملاک عمل قرار خواهد داد.

۴- پس از اعلام هر یک از وضعیتهای سه گانه هشدار، اضطرار و بحران به سازمان حفاظت محیط زیست (ادارات کل محیط زیست استان) و وزارت کشور (استانداربها)، کمیته نظارت و هماهنگی مواقع اضطراری آلودگی هوا، مرکب از نمایندگان تام‌الاختیار سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت کشور و سازمان هواشناسی کشور، بامسئولیت استانداری تشکیل می‌شود تا تصمیمات لازم را بر اساس این دستورالعمل اتخاذ و نتایج صرفاً از طریق دبیرکمیته به اطلاع سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و خبرگزاری جمهوری اسلامی و سایر نهادهای ذیربط برای انجام اقدامات مربوط برساند و بر اجرای صحیح تصمیمات توسط ارگانهای ذیربط نظارت کند. پس از عادی شدن وضعیت و اتخاذ تصمیم در کمیته نظارت و هماهنگی، اعلام وضعیت عادی و رفع محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها توسط دبیرکمیته و از طریق سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و خبرگزاری ج.ا.انجام می‌پذیرد.

*- براساس توصیه‌های سازمان جهانی بهداشت.

تبصره: دبیرخانه این کمیته در استانداری‌ها مستقر و دبیر آن مدیرکل حفاظت محیط زیست استان خواهد بود.

نمودار مراحل یاد شده در انتهای متن دستورالعمل ارائه شده است.

اقدامات در وضعیت هشدار*

توصیه به مردم، از طریق سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و خبرگزاری جمهوری اسلامی و سایر روشهای اطلاع رسانی

۱- مشارکت عمومی و خودداری از هرگونه فعالیتی که منجر به افزایش آلودگی هوا می‌شود از جمله:

روشن کردن آتش در معابر، سوزاندن لاستیک، عملیات قیرکاری و نظایر آن.

۲- کاهش فعالیت بیماران قلبی و ریوی و مبتلا به آسم، به خصوص در فضای باز

۳- عدم خروج غیر ضروری از منزل

۴- استفاده از ماسک استاندارد

۵- استفاده از مواد غذایی مناسب (برای این شرایط)

۶- استفاده بهینه در مصرف سوخت و وسایل حرارتی (آبگرمکن، بخاری و...)

کاهش درجه حرارت در فضای مسکونی، تجاری و اداری

۷- کاهش استفاده از وسایل نقلیه شخصی و استفاده از وسایل همگانی و همپیمایی

۸- تنظیم موتور خودروها

۹- دقت در هنگام سوختگیری در جایگاهها و جلوگیری از سرریز شدن بنزین و سایر

سوختها

توصیه به ادارات و ارگانها، در اسرع وقت و از طریق دورنگار و سایر شیوه‌های ممکن اطلاع رسانی

۱- سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و خبرگزاری جمهوری اسلامی:

انتقال سریع پیامها و اطلاعیه‌های کمیته نظارت و هماهنگی، توصیه و جلب همکاری

و مشارکت عمومی

۲- وزارت آموزش و پرورش:

- آماده سازی و اطلاع رسانی به دانش آموزان و انجام اقدامات پیشگیرانه نظیر کاهش حضور دانش آموزان در فضای باز، کاهش فعالیتهای بدنی و...

۳- ادارات راهنمایی و رانندگی و امور حمل و نقل نواحی انتظامی:

- کنترل دقیق تر خودروهای فاقد برگ معاینه (برچسب) و خودروها و موتورسیکلت هایی که آلایندهی قابل رویت دارند.

- کنترل دقیق تر محدوده طرح ترافیک در تهران و شهرهایی که دارای محدوده مصوب ترافیک خواهند شد.

۴- ادارات، ارگانها و سازمانهای دولتی، نظامی و نهادهای انقلاب اسلامی:

- استفاده کمتر از خودروهای دولتی از طریق کاهش مأموریت های غیر ضروری و

ترغیب همپیمایی

- تأکید بر انجام معاینه فنی خودروها

۵- شهرداریها:

- انعکاس اخبار ترافیکی از طریق مراکز کنترل ترافیک و همکاری با صدا و سیما

جمهوری اسلامی ایران و انتشار آگهی برای اطلاع همگان از محدوده ها و ساعات ممنوعه تردد.

- خودداری از سوزاندن برگ درختان و جلوگیری از سوزاندن زباله

- جلوگیری از فعالیت هایی که در معابر موجب افزایش آلودگی هوا می گردد.

* این اقدامات پس از تصمیم گیری در کمیته نظارت و هماهنگی به مورد اجرا گذارده می شود.

اقدامات در وضعیت اضطرار*

در وضعیت اضطرار، علاوه بر توصیه‌هایی که در وضعیت هشدار صورت می‌پذیرد، اقدامات عملی زیر متناسب با شرایط هر شهر، توسط نهادها و سازمانهای ذیربط انجام خواهد شد.

۱- ادارات راهنمایی و رانندگی و امور حمل و نقل نواحی انتظامی:

- اعمال محدودیت‌های نوع خودرو و زمان، در یکی از محدوده‌های مصوب ترافیک تبصره: محدوده‌ها، ساعات ممنوعه و خودروهای مجاز بر اساس آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده ۶ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۷۶/۲/۱۴ و اصلاحیه مورخ ۷۷/۹/۱۸ همین آیین‌نامه^(۱)، که قبلاً به تأیید شورای هماهنگی ترافیک استان و تصویب وزیر کشور رسیده باشد، تعیین می‌شوند.

- ممنوعیت حرکت سواریه‌های تک سر نشین در یکی از محدوده‌ها

- تردد نوبتی (زوج و فرد یا دیگر روشها) خودروها دارای مجوز تردد در محدود

- تردد نوبتی (زوج و فرد یا دیگر روشها) کلیه خودروها در یکی از محدوده‌ها

- جلوگیری از تردد کلیه سواری‌ها و موتورسیکلت‌های با آلاینده‌ی قابل رویت

تذکر: گشت انتظامی، گشت اتوبوس رانی و تاکسی رانی، تاکسی‌ها، مؤسسات تاکسی سرویس، خودروهای فوریت‌های پزشکی و پزشکان، جانبازان و بیماران خاص، خودروهای امداد (آتش نشانی، امداد آب، برق، پست و مخابرات) و خودروهای حمل زباله شهرداریها از محدودیت‌های اعمال شده در این شرایط مستثنی می‌باشند.

۲- شهرداریها:

- عدم صدور مجوز روزانه ورود به محدوده

۳- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

- استقرار مراکز سیار بهداشتی در چهارراه‌ها و مراکز شلوغ و آلوده‌تر

ادارات و سازمانهای خدماتی:

- استفاده از ماسک استاندارد توسط پرسنل خدمات (راهنمایی و رانندگی،

شهرداری و...)

۱- آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده ۶، قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۷۶/۲/۱۴ و اصلاحیه آن‌طی رای شماره ۳۵۹ مورخ ۷۸/۱۰/۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ابطال گردید.

- تعطیلی مهدکودکها (از طریق ادارات بهزیستی)
- ۴- وزارت آموزش و پرورش:
- تعطیلی مراکز پیش دبستانی، دبستانها و مدارس راهنمایی
- ۵- ادارات، ارگانها و سازمانهای دولتی، نظامی و نهادهای انقلاب اسلامی:
- تاخیر دو ساعته در شروع یا پایان کار مراکز اداری
- تشویق اولیاء دانش آموزان (مشغول به تحصیل در مراکز پیش دبستانی، دبستانها و مدارس راهنمایی) و کودکانی که به مهد کودک می روند، به گرفتن مرخصی و همکاری مدیران با کارکنان در این زمینه
- ۶- وزارت صنایع و سازمان حفاظت محیط زیست:
- تعطیلی موقت کارخانه ها و مراکز آلوده کننده شهر
- ۷- شرکتها و سازمانهای اتوبوس رانی (شهرداریها):
- تطبیق ساعات کار اتوبوس رانی با ساعت کار اداری و مراکز آموزشی
- به کارگیری حداکثر توان ناوگان اتوبوس رانی شهری در جابه جایی مسافر
- * این اقدامات پس از تصمیم گیری در کمیته نظارت و هماهنگی به مورد اجرا گذارده می شود.

اقدامات در وضعیت بحران:

- در وضعیت بحران، علاوه بر توصیه هایی که در وضعیت هشدار صورت می پذیرد، اقدامات وضعیت اضطرار به شرح زیر تشدید خواهد شد.
- ۱- ادارات راهنمایی و رانندگی و امور حمل و نقل نواحی انتظامی:
- ممنوعیت کامل تردد خودروهای دارای پلاک شخصی به استثناء خودروهای گازسوز، در بزرگترین محدوده ترافیکی مصوب
- تبصره ۱- موارد استثناء که نیاز به تردد دارند (بیماران و...)، به تشخیص ادارات راهنمایی و رانندگی مجاز به تردد می باشند.
- تبصره ۲- حمل و نقل همگانی، اعم از اتوبوس های شرکت ها و سازمان های اتوبوس رانی، به علاوه به اتوبوسها و مینی بوس های تحت پوشش آنها، تاکسی ها و مؤسسات تاکسی سرویس (تاکسی تلفنی) مجاز به تردد و جابه جایی مسافران می باشند.

۲- وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی:

- تعطیلی کلیه مراکز آموزشی

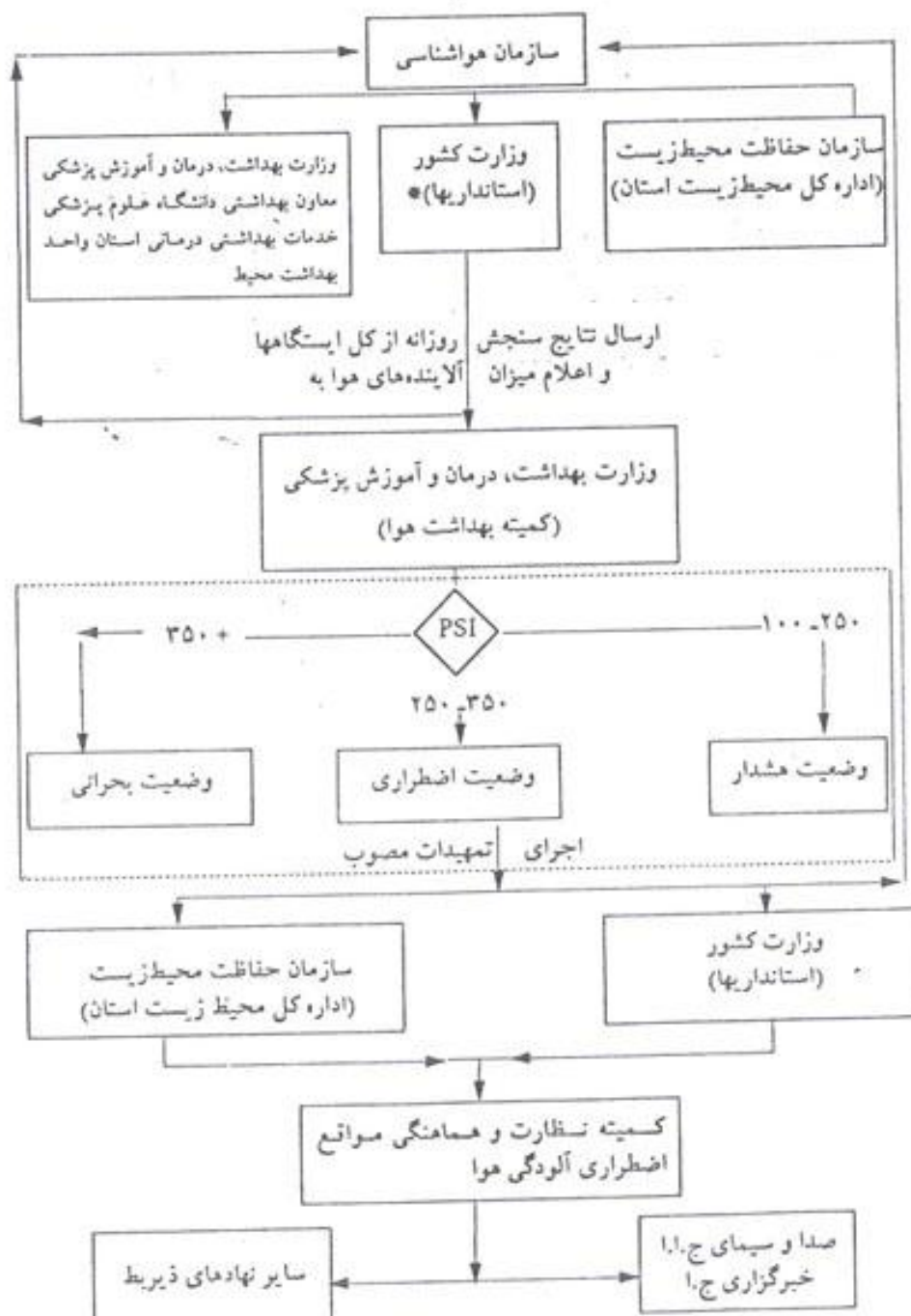
۳- ادارات، ارگانها و سازمانهای دولتی، نظامی و نهادهای انقلاب اسلامی:

- تعطیلی موقت کلیه مراکز اداری (به استثناء مراکزی که در روزهای تعطیلی نیز لازم است به فعالیت خود ادامه دهند)

تذکر: لازم است، نهادها و سازمانهایی که به مردم خدمات ارائه می‌کنند، ترتیبی اتخاذ کنند که این تعطیلی کمترین مشکلات را برای مراجعان ایجاد کند.

* این اقدامات پس از تصمیم‌گیری در کمیته نظارت و هماهنگی به مورد اجرا گذارده می‌شود.

نمودار نحوه ارتباط و وظایف نهادها و ارگانهای مربوط، در شرایط پایداری و وارونگی دما و آلودگی بیش از حد استاندارد هوا

شهرداری هایی که مجهز به دستگاه سنجش آلودگی هوا می باشند نیز با دریافت گزارش از سازمان هواشناسی کشور، نتایج سنجش را به کمیته بهداشت هوا اعلام می کنند.